

saaqcio sazogadoebebis Seqmnisa da funqcionirebis istoriuli gamocdileba

reziume

salome jinjolia
stu-s doqtoranti

E-mail: salomejinjolia@gmail.com

naSromSi ganxilulia saaqcio sazogadoebebis ganvitarebis istoria sazRvargareT da saqarTveloSi Sua saukuneebidan dawyebuli dRemdis. ganxilulia italiis, hollandiis, ruseTis, saqarTvelos da sxva qveynebis saaqcio sazogadoebebis magaliTebi. aris msjeloba maT rolze ekonomikaSi.

pirveli saaqcio sazogadoebebi sazRvaovawrobit dakavebul qveynebsi aRmocendnen. aseTi iyo italia, hollandia, inglisi. italiaSi jer kidev Sua saukuneebsi arsebobda saaqcio sazogadoebis Canasaxebi. romis saxelmwifosi msxvili vawrebi sagareo vawrobisTvis fulis Sesagroveblad aqciebs uSvebdnen da romis mosaxleobaze yiddnen.

hollandiaSi 1594 wels daarsda saaqcio kompania „kompani van verre“, romlis kapitali 10 aqcioners ekuTvnodea.

inglisiSi 1613 wels Camoyalibda ost-indoetiS kompania, isic saaqcio sazogadoeba iyo.

sabwota kavSiris dastlis Semdeg saqarTveloSi arsebuli yvela msxvili fabrikagaxana savaldebuli wesiT saaqcio sazogadoebes gadakeTda, anu korporaciad Camoyalibda. Seicvala sakuTreba- saxeImwifo sakuTreba gaxda koleqtiuri sakuTreba, magram sakuTrebis Secvlam am sawarmoebsi sasiketod araferi Secvala, maTi 90% dRes aRar arsebobs, isini daisalnen.

dReismdgomareobit saqarTveloSi funqcionirebs 2262 saaqcio sazogadoeba. 2017 wels maT awarmoes 1559,2 mln laris produqcia da Seasrules 32201 mln laris brunva. saaqcio sazogadoebesSi saqarTveloSi dasaqmebulia 233589 kaci.

am monacemebit saaqcio sazogadoebebis xvedriti wili saqarTvelos ekonomikaSi Sedgens: produqciis gamosvebaSi – 41%-s, brunvaSi – 45%, dasaqmebaSi-33%-s.

sakvanZo sityvebi: saaqcio sazogadoeba; istoriuli gamocdileba; aqcioneruli kapitali; aqcia; aqcioneri.

saaqcio sazogadoebes arsebobis sakmaod didi xnis istoria aqvT. sawarmota moyobis es organizaciul-samarTlebrivi forma axali ar aris, igi kargad daviwyebuli zvelia. revoluciamdel saqarTveloSi, ise rogorc ruseTsi, arsebobden saaqcio sazogadoebes im raodenobit da im dargebsi, rasac moitxovda kapitalizmis ganvitarebis masindel done. maT didi warmatebebi hqondaT. amis TvalTmxilveli Taoba ukve aRar arsebobs. Semdegma Taobebma ki romlebm socialisTuri epoqaSi icxovres, maT Sesaxeb mxolod negatiuri informacia miiRes.

sabazro ekonomikis gzaze damdgari saqarTvelo gamovida socialisturi ekonomikis Cixidan da qveyanaSi sabazro urTierTobes ayalibebs. am urTierTobesSi Ziritadi subieqtebi sxvadasxva organizaciul-samarTlebrivi formis sawarmoebsi arian. maT Soris erT-erTi da SeiZleba iTqvas qveynis ekonomikuri zrdis ganpirobebsi saaqcio sazogadoebes.

saaqcio sazogadoeba msxvili sawarmoa. is iTvleba korporaciad. nebsmier qveyanaSi raodenobrivi TvalsazrisiT maT rixxvi mcire da saSualo sawarmota raodenobasTan Sedarebit mcire, Tumca qveyanas ganvitarebis impuls isini azleven. ase iyo winatac, aseac exlac.

istoria imas metyvelebs, rom martalia saqarTveloSi saaqcio sazogadoebes Camoyalibeba ufro gvian (kerZod, XIX saukunis damlebs) daiwo, vidre dasavleTis ganvitarebul qveynebsi, magram es moxda ara imitom, rom saaqcio sazogadoebes sargeblanoba sazogadoebisTvis saelwvო iyo, aramed imitom, rom saqarTvelo gvian daadga kapitalizmis ganvitarebis gzas.

sxva qveynebis istoria ukve adreul saukuneebsi gvamcnobs saaqcio sazogadoebes arsebobas, magaliTad, jer kidev Zvel rom-

Si arsebobda saaqcio sazogadoebēbis Canasaxebi vaWarTa gi l diebisa da vaWarTa asociaciebis saxiT.

saaqcio sazogadoebēbis ganvitarebis umniSvne lovanesi etapi iyo Sua saukuneebi, kerZod, XII-XIII saukuneebi. am droidan saaqcio sazogadoebēbi met-naklebad masiurad gavr cel da ita liaSi, ho landiaSi, ing lisSi, ruseTSi da sxva.

ho landiaSi saaqcio sazogadoebēbis msgavsi kompaniebis ganvitareba-gavrceleba ukavSirdeba sazRvao vaWrobas. im droisatvis yvelaze msxvil ost-indoeTis kompaniis winaprad iTvleboda 1594 wels amsterdamSi daarsebuli `kompani nan evre-, romelic 10 Tanamonawiles aerTianeabda. 1609 wels ho landiis mTavrobam saWi rod CaTvala ost-indoeTidan vaWrobis TavmoyraerTi kompaniis _ gaertianebuli ost-indoeTis kompaniis xelSi.

niderlandebis ost-indoeTis kompaniis aqciebi Tavidanve sabirJo operaciebis obieqtebad iqca.

ho landiaSi arsebul uZveles aqcionerul kompaniebs miekuTvneba, agreTve, suranizmis da levantis kompaniebi.

ing lisSi XV-XVI saukuneebSi, e. i. saaqcio sazogadoebēbis Camoyalibebamde, arsebobdnen `ang lo-hamburgis~ da `ang lo-moskovis~ savaWro kompaniebi. pirveli aqcioneruli kompaniebi ing lisSi, ise rogorc imdroindel sxva sazRvao qveynebSi, Seiqmna sagraeo vaWrobis, kerZod, indoeTTan vaWrobis sferoSi. 1613 wels Camoyalibda e. w. `ing lisis ost-indoeTis kompania~.

ruseTSi saaqcio sazogadoebēbis Seqmna-gavrcelebis procesi ufro nela warimarTa. maTi Seqmnis realuri pirobebi ruseTSi gaCnda mxolod petre pirvelis dros.

ruseTisaTvis pirveli, yvelaze ufro srulyofili saaqcio kompaniis proeqti daamuSava Svedma inJinerna lorenc langma, romelic petre pirvelis karze msaxurobda. es iyo CineTTan movaWre saaqcio kompania.

1757 wl is 24 Tebervals konstantinepolSi dafuZnda ruseTis savaWro aqcioneruli kompania. faqtiurad es iyo pirveli moqmedi saaqcio sazogadoeba.

maSasadame, XVIII saukuneSi ruseTisaTvis ukve cnobili iyo saaqcio kompaniis cneba da misi funqcionirebis samarTlebrivi principebi, Tumca ruseTis kanonebSi igi mxolod XIX saukunis dasawyisSi aisaxa.

1807 wlamde, e. i. saaqcio kompaniebis Sesaxeb pirveli manifestis mirebandis, ruseTSi mxolod 5 saaqcio sazogadoeba moqmedebda, Semdeg isini ufro gamrav l da. 1807 wels Seiqmna Teatraluri saqm is saaqcio sazogadoeba (q. reveli), 1809 wels _ fazis is savaWro sazogadoeba (q. foTi), 1822 wels _ transportis dazRvevis saaqcio sazogadoeba, 1823 wels Seqmni la 3 saaqcio sazogadoeba, 1824 wels _ 1, 1825 wels _ 1, 1826 wels _ 2, 1827 wels _ 4, 1829 wels _ 2 da a. S.

XVIII saukunis 30-iani wlebis Semdeg saaqcio sazogadoebis mimarT interesi ise gaizarda, rom aqciebze moTxovna Warbobdamis emisias.

1850 wl is bolodan ruseTSi daiwyo aqcioneruli saqmianobis didi aRmasvla. nebi-smierma samewarneo wamowyebam mTavrobis didi mxardaWera hpova. tardeboda ekonomikuri RonisZiebebi sabanko kapitalis saaqcio kapitlad transformaciisaTvis.

XIX saukunis boloor aTwleulSi saaqcio sazogadoebis dafuZneba kidev ufro intensiuri gaxda. 1893-1901 wlebsi 219 saaqcio kompaniis gaxsnaze (kapitali 328,8 mln maneTi) gaica Tanxmoba. 1901 wl is 1 martis mdgomareobiT ruseTSi funqcionirebda 1465 saaqcio kompania 2531,5 mln maneTi kapitaliT, aqedan 312 iricxeboda peterburgSi, 301 _ moskovSi, 106 _ kievSi da a. S.

saerTod unda aRvniSnoT, rom XIX saukunis 90-ian wlebsi aqcionerul sawarmoTaricxvi ruseTSi gaormagda. 2235 saaqcio sazogadoeba flobda 5 mlrd maneTis kapitalis. amastan isini awarmoebdnen mTeli samrewvelo produqciis 60%-s.

saaqcio sazogadoebēbi arsebobdnen saqarTveloSic. aq Tavdapirvelad isini yalibdebodnen ara aqarTvelebis, aramed somxebis TaosnobiT. maT Soris erT-erTi pirveli iyo 1896 wels daarsebuli gadelxanovis tyavisa da qeCis warmoebis saaqcio sazogadoeba asetive saxelwodebiT, SemdgomSi ki _ Zmebi Tumanianebis, georgovebis, avetisovebis da a. manTaSovis mier daarsebuli `amierkavkasiis manufaqturis saaqcio sazogadoeba~ (1898 w.); g. do ldoustis da a. feiglis mier daarsebuli `kavkasiis asantisa da xis saxerxi warmoebis saaqcio sazogadoeba~ (1990 w.); g. baindurovis, v. egiazarovis da r. gokielovis _ `Tambaqos saaqcio sazogadoeba~ (1901 w.); i. taisovis, k. alixanovis da Zmebi tulebis \_ `zetis, sapis da

sanTlis warmoebis saaqcio sazogadoeba-
(1901 w.) da a. S.

XX saukunis pirvel aTwleulSi q. Tbi-
lisSi dafuZndnen da funqcionirebden `aR-
mosavleT kavkasiis navTis mrewvelobisa
da vaWrobis saaqcio sazogadoeba~ (damfu-
Zneblebi: T. kulibekovi da n. mamedovi), saa-
qcio sazogadoeba `kavkasiis titani~ (dam-
fuZnebeli n. gukasovi) da sxva.

kapitalistTa klasiis qarTvel warmo-
madgenelTa Soris upirvelsad aRsanisna-
via koniakis warmoebis fuZemdebeli d. sara-
jisvili da WiaTuris marganecis damuSave-
bis fuZemdeblebi i. varazisvili, s. wereTe-
li da a. jayeli. WiaTuris marganecis dam-
muSavebeli saaqcio sazogadoeba dafuZnda
1918 wels, koniakis kicota mogvianebiT.

zemoT CamoTvili saaqcio sazogadoe-
bebs Soris sawesdebo kapitalis moculo-
biTyvelaze msxvili iyo WiaTuris marganec-
mrewvelTa saaqcio sazogadoeba. misi Tavda-
pirveli sawesdebo kapitali Seadgenda 30
mln manets. es masin, roca 1,5 mln manetis
sawesdebo kapitali hqodnat g. adelxanov-
is da a. manTasevis saaqcio sazogadoebebs,
xolo sxvebs ufro naklebi (60 atasi manetis
farglebSi). yovelive es imaze metyvelebs,
rom qarTveli kaci Seizleba aqcionirebis

pioneri araa, magram ufro masStaburi, ama-
sTan gambedavi da riskiani iyo. qarTveli
kacis es genetikuri kodi aucileblad
gamoCndeba axlac.

asetia saaqcio sazogadoebebis Seqmnisa
da funqcionirebis istoria. rac Seexeba maT
Tanamedrove mdgomareobas, raodenobrivad
aqcionerul sawarmoebs ekonomikaSi ar uka-
viaT didi xvedriti wili. magaliTad, aSS-
Si maTi wili sawarmoTa mTel raodenobaSi
mxolod 20%-ia, Tumca es saqmis mxolod
raodenobrivi da ara Tvisebrivi maxasiaTe-
belia. Tvisebrivi parametrebiT swored ko-
rporaciebs (aSS-Si saaqcio sazogadoebebs
korporaciebi ewodeba) uWiravT ekonomikurad
gabatonebuli mdgomareoba. aSS-Si 500 msx-
vili korporacia awarmoebs erovnuli produ-
qciis 40%-s. 1987 wels saaqcio sazogadoe-
bebma awarmoes aSS-Si warmoebuli produ-
qciis da momsaxurebis 89,3%. msolflio mas-
Stabis monopoliuri gigantebi xom maTi aq-
cioneruli sakuTrebis bazaze aRmocendnen.

rac Seexeba saqarTvelos, amJamadac
saqarTveloSi funqcionirebs 32273 saaqcio
sazogadoeba. registrirebul sawarmoTa
ricxvSi maTi wili mxolod 0,4%-ia, brunva-
Si ki _ 82,5%. es gamoxatavs maT did rols
ekonomikis aRmavlobaSi.

gamoyenebuli literatura:

1. Семенов А. В., Изучение исторических сведений о Российской внешней торговле и промышленности с поло-
вины XVII столетия по 1858 г. В 3-х ч., СПб, 1859, ч.1.
2. Газман В., Корни Российского акционирования,
ж. «Экономист», №4, 1991.
3. mSvil daZe g., saaqcio sazogadoebebis

istoriidan saqarTveloSi, J. `ekonomika~, #10-
12, 1995.

4. Акционирования и реформа, ж. «Экономические
науки», №6, 1991.

5. mewarmeoba saqarTveloSi, statistiku-
ri publikacia, Tb., 2016.

ИСТОРИЧЕСКИЙ ОПЫТ СОЗДАНИЯ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ АКЦИОНЕРНОГО ОБЩЕСТВА

САЛОМЕ ДЖИНДЖОЛИЯ
Докторант ГТУ
E-mail: salomejinjolia@gmail.com

РЕЗЮМЕ

В данной работе рассмотрены истории развития Акционерных обществ за рубежом и в Грузии начиная со средних веков до сегодняшних дней.

Рассмотрены примеры акционерных обществ Италии, Голландии, России и других стран мира. Речь идет об их роли в экономике.

THE HISTORICAL EXPERIENCE OF STOCK SOCIETY FORMATION AND FUNCTION

SALOME JINJOLIA
Doctoral of GTU
E-mail: salomejinjolia@gmail.com

SUMMARY

In this work it is discussed the history of stock society development in Georgia and abroad from the medieval centuries till today. It is considered the examples of Italy, Holland, Russia and other countries' stock societies. It is being discussed their role in economics.